

PREDRAG MIJATOVIĆ

WORLD **NEWS**

**SRPSKE
SLAVE**

NOVI SJAJ

SRBIJA U STRANOJ ŠTAMPI
(PREMA TUMAČENJU DOMAĆIH MEDIJA):
ANALIZA NARATIVA U LAŽNIM VESTIMA

Srpske slave novi sjaj: Srbija u stranoj štampi (prema tumačenju domaćih medija): analiza narativa u lažnim vestima

Novosadska novinarska škola
FakeNews Tragač
Kosovska 1,
2100 Novi Sad
Telefon: 021/ 424246
Mail: office@novinarska-skola.org.rs

Za izdavača
Milan Nedeljković

Autor
Predrag Mijatović

Dizajn / ilustracije
Stefan Janjić / Freepik

Novi Sad,
Maj 2022.

PREDRAG MIJATOVIĆ

SRBIJA U STRANOJ ŠTAMPI
(PREMA TUMAČENJU DOMAĆIH MEDIJA):
ANALIZA NARATIVA U LAŽNIM VESTIMA

UVOD

Ako iz medija možemo opipati javno mnjenje jedne javnosti, onda je pisanje strane štampe o nama prilika da saznamo kako na nas gleda jedna druga javnost. To je bar logika kojom se služe mediji kada prenose tekstove svojih inostranih kolega. Međutim, i ovi tekstovi, kako ćemo u nastavku videti, podjednako su pogodni za manipulaciju, dezinformacije i lažne vesti kao i bilo koji drugi medijski sadržaj.

U fokusu našeg istraživanja bile su lažne vesti o Srbiji/Srbima koje su domaći mediji preuzeli iz stranih. Ali to nije sve – u tako postavljen okvir ušle bi i lažne vesti koje potiču iz stranih medija, a koje su domaći mediji preneli bez provere. Takve vesti nisu retkost, ali njihovi tvorci nisu domaći mediji, a ovi su ipak u fokusu rada [FakeNews Tragača](#), tako da ovaj tip sadržaja nije bio predmet našeg istraživanja. Umesto toga, znatno češće i mnogo relevantnije jesu one lažne vesti u kojima domaći mediji prenesu tekst iz strane štampe o Srbiji/Srbima tako što „slobodno interpretiraju“ ili „proizvoljno protumače“ prvobitni tekst te on dobije potpuno iskrivljeno značenje.

Korpus ovog istraživanja stoga je selektovan na sledeći način: Izdvojene su sve lažne vesti iz arhive FakeNews Tragača iz prve četiri

godine rada ovog portala (od decembra 2017. do decembra 2021) koje su ispunjavale četiri uslova: 1) tema vesti bili su Srbija/Srbi, 2) vest je prvobitno objavljena u stranim medijima, 3) vest je prenetu u domaćim medijima i 4) domaći mediji nisu verodostojno preneli pisanje stranog medija. U tako postavljen korpus ušlo je 16 tekstova, koji su zatim grupisani na osnovu odnosa domaćih medija prema svojim izvorima, a koji je bio afirmativni (devet) ili antagonistički (sedam). Sledi detaljnija analiza ovog odnosa, a zatim i pregled najčešćih narativa zabeleženih u analiziranim vestima. ●

PRIJATELJSKI IZVORI

U većini analiziranih vesti domaći mediji nisu protivurečili stranim medijima čije su izveštaje prenosili; štaviše, njihovim citiranjem davali su dodatan kredibilitet svojim „interpretacijama“ njihovih vesti. Pojedini domaći mediji su nakon posete predsednika Srbije Aleksandra Vučića Kosovu i Metohiji objavili kako je u svom izveštaju o ovom događaju [Njujork tajms nazvao Vučića „glavnim zaštitnikom Srba na Kosovu“](#), pri čemu je *Informer* ovaj medij okarakterisao kao „ugledni američki list“. *Informer* je svoje čitaoce upozorio i na [plan za uništenje Srbije](#) i najavio da najgore tek sledi u prenetoj kolumni „američkog stručnjaka“ Fila Batlera, koja zapravo govori o uzrocima raspada Jugoslavije i pritom je objavljena tri godine ranije. Nekoliko medija objavilo je kako je [nemačkin list Junge welt apelovao na Nemačku da isplati ratnu odštetu Srbiji zbog NATO bombardovanja](#), ali ovaj list je samo preneo pitanja koja su postavljena na niškom simpozijumu o posledicama bombardovanja i nije se prema njima vrednosno određivao. Više medija prenelo je i istraživanje *Ju-Es njuz end world riporta* (*US News and World Report*) prema kojem je [Srbija na 44. mestu liste 80 najmoćnijih država sveta i pritom najbolje rangirana u](#)

regionu, ali su propustili da pomenu da u ovom istraživanju ocena moći čini manje od 8% ukupne ocene prema kojoj je pravljen rang lista „najboljih država sveta“, na kojoj Srbija deli poslednje mesto sa Libanom. Portal *Republika* je svoje čitaoce izvestio kako strana štampa (za pravo bečki list *Die Presse*) o Aljbinu Kurtiju piše da je „tvrdoglavi premijer terorističke države“ i da je njegovim izborom Priština „još dalje od sporazuma sa Srbijom“, što su formulacije koje se ne nalaze u tekstu bečkog lista. Voditelj televizije *Pink* Predrag Sarapa je u razgovoru o viralnom videu američkog Jutjubera Čarlsa Katera u kojem ovaj govori o razlozima zašto je ostao u Srbiji za vreme pandemije spomenuo kako je Kater rekao da su Srbi preživeli „dva Balkanska rata, genocid u Prvom svetskom ratu, genocid u Drugom svetskom ratu, genocid devedeset prve, devedeset pete“, što Kater nije rekao. U jeku pandemije nekoliko medija objavilo je kako se *Bi-Bi-Si (BBC)* u svojoj reportaži „poklonio Srbiji“ i stavio je na drugo mesto liste država koje su najbolje reagovala na početku pandemije; takva lista i takva reportaža ne postoje. *Informer* je tvrdio da je američki magazin *Nešenel interest (National Interest)* krivicu za „lažnu državu Kosovo“ svalio na nekadašnjeg ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića, a zapravo je iskoristio koincidenciju da Međunarodni sud pravde (o kojem je *Nešenel interest* u stvari i pisao) i Ministarstvo spoljnih poslova imaju identičnu skraćenicu (MSP) na srpskom jeziku, te je na taj način pokušao da dovede u zabludu svoje čitaoce.

Prošle godine, *Objektiv* je najavio da će „predsednik Vučić miriti Rusiju i Ameriku u Beogradu“ tako što će biti domaćin „istorijskog susreta“ Džoa Bajdena i Vladimira Putina, a ovu prognozu pravdao je pisanjima ruskih i zapadnih medija – pod ruskim medijima verovatno se mislilo na jedan tekst objavljen u rubrici „analize i mišljenja“ na *Sputnjiku* u kojem se o potencijalnom samitu u Beogradu samo spekulisalo, dok je za „zapadne medije“ koji su ovaj sastanak najavljivali upitno da li uopšte i postoje.

U najvećem broj vesti iz ove grupe domaći mediji su svoje izvore protumačili tako da propagiraju aktuelnu vlast. U jednoj vesti predsednik Srbije Aleksandar Vučić je „glavni zaštitnik Srba na Kosovu“, a u drugoj se krivica za oteto/izgubljeno Kosovo svaljuje na bivšu vlast. Zatim je tu i narativ da Srbija pod ovom vlašću neprestano napreduje, pa je tako ona sada najmoćnija zemlja u regionu, a uz to je i povratila svoj međunarodni ugled tako da može da bude domaćin najvažnijih geopolitičkih događaja poput sastanka lidera Amerike i Rusije. A kao vrhunac ovog napretka – Srbija se izborila sa pandemijom bolje od praktično svih drugih zemalja i pobedila je koronu u rekordnom vremenu.

Preostali deo vesti u ovom delu tiče se odnosa Srbije i njenih neprijatelja. Glavni među njima jeste NATO – upravo je ovaj vojni savez, prema *Informeru*, skovao plan za uništenje Srbije, a zbog NATO bombardovanja jedan nemački list apeluje na svoju državu da Srbiji isplati ratnu odštetu. Srbija je dakle žrtva nekažnjelog zločina velikih sila, a takođe je i bila žrtva ratova devedesetih budući da je tokom te decenije preživela dva genocida što je, prema Predragu Sarapi, potvrdio i američki jutjuber. A odjeci devedesetih osećaju se i u karakterizaciji Aljbina Kurtija kao premijera *terorističke* države – neizrečeno ali podrazumevano u toj karakterizaciji jeste da su meta albanskih terorista Srbi, odnosno da su Srbi i ovde žrtve.

Konačno, treba istaći i da su, bez izuzetka, svi mediji na koje su se domaći novinari u ovoj grupi vesti pozivali – zapadni mediji. To je

značajno jer našim medijima nije strano da napadaju svoje zapadne kolege (što ćemo videti i u narednom odeljku) i da generalno izražavaju antizapadni sentiment. Međutim, kao što smo mogli videti ovde, domaći mediji se ne libe da citiraju i uvažavaju te iste zapadne kolege, dokle god je to u njihovom ideološkom interesu. ●

NEPRIJATELJSKI IZVORI

U manjem broju vesti domaći mediji su se prema svojim izvorima postavili otvoreno antagonistički. *Informer* je mapu objavljenu u rubrici za vremensku prognozu (!) američkog vojnog časopisa *Stars and Stripes* na kojoj je Kosovu pripojen i deo jugoistočne Srbije nazvao „najžešćom provokacijom Zapada do sada“.

U prilogu o protestu „Jedan od pet miliona“ novinarka televizije *Pink* navela je da su albanski mediji pružili punu podršku Bošku Obradoviću, Vuku Jeremiću i Draganu Đilasu, i tako dokazali

da se međusobno podržava-ju“, prilažući pritom izvod iz teksta sa portala *Koha ditore* u kojem se ova tri političara ni rečju ne pominju. U analizi ekonomskih relacija Srbije i svetskih sila objavljenu na *Si-En-Enu (CNN) Srpski telegraf* je video [napad ovog medija na Srbiju zbog njene saradnje sa Kinom](#). Na-kon što je *Hrvatska radio-televizija (HRT)*, prateći uobičajenu praksu titlovanja svih onlajn videa, titlovala intervju Novaka Đokovića, brojni domaći mediji su sa podsmehom objavili kako je [HRT preveo Đokovića na hrvatski jer ne razumeju srpski](#), dok su neki išli tako daleko da ovaj potez uporede sa ustaštvom. Hrvatskom portalu *Dnevno.hr*, koji je samo preneo izjave predsednika Aleksandra Vučića nakon sastanka u Briselu, pojedini domaći mediji dopisali su [patnju zbog toga što će „već naredne godine Srbija imati veći BDP od njih“](#). Članke zagrebačkog *Jutarnjeg lista* i portala *Dnevno.hr* o modernizaciji vojske Srbije *Alo* je manipulativnim citiranjem predstavio kao „paranoju“ Hrvata – kao da je „[u Zagrebu Srbija glavna](#)

Jutarnji list	Alo (direktni citat)
U posljednje se vrijeme sve češće, u regiji, postavlja pitanje – zašto se Srbija ubrzano naoružava i može li se govoriti o novoj militarizaciji najveće postjugoslavenske države koja je bila pokretač ili upletena u sve ratove u 90-ima na ovom području. Aleksandar Vučić povećao je budžetsko izdvajanje za obranu za čak 44 posto, odnosno srpski porezni obveznici žrtvovat će za Vučićeve “vojne planove” nešto manje od 1,3 milijarde eura (što je najveći vojni budžet u regiji), a trećina toga ide na modernizaciju vojske i kupnju novog naoružanja, što bi značilo da bi Srbija, ako se sve ostvari, imala najjaču vojsku u regiji. Premda se svi pitaju ko to nju ugrožava ili radi li to da širi paniku, što za svoj, što za tuđi (ruski!?) račun	Predsednik Srbije Aleksandar Vučić stvara najmoćniju vojnu silu u regionu. On zna šta radi i dobro zna zašto naoružava Srbiju. U poslednje vreme se sve češće u regionu postavlja pitanje zašto se Srbija ubrzano naoružava i može li se govoriti o novoj militarizaciji. Vučić je povećao izdvajanje za odbranu za čak 44 odsto, odnosno srpski porezni obveznici žrtvovali su nešto manje od 1,3 milijarde eura. Trećina ide na modernizaciju vojske i kupovinu naoružanja, što bi značilo da bi Srbija, ako se sve ostvari, imala najjaču vojsku u regionu. Svi se pitaju radi li to da širi paniku što za svoj što za tuđi (ruski!?) račun
Stoga nije čudno da, zbog poticanja i izravne upletenosti Srbije u nedavne ratove, Slovenija, Hrvatska, BiH i Kosovo – svi s određenom zebnjom ali i čuđenjem – gledaju na Vučićeve planove koji ne doprinose stabilnost regije.	Hrvatska, BiH i Kosovo s određenom zebnjom gledaju na planove predsednika Srbije koji utiču na stabilnost u regionu
<i>Uporedni prikaz na kom zelena boja pokazuje dobro prenesene delove citata, a narandžasta boja delove rečenica koji se ne pojavljuju u tekstu Jutarnjeg lista, iako ih Alo pripisuje tom mediju. Žuta boja ukazuje na reči i rečenice koje sadrži tekst Jutarnjeg lista, ali su izostavljene iz teksta Alo.</i>	I dok se hrvatski državni vrh pokušava prikazati najvećim zagovornikom proširenja EU na susedstvo, konkretno na Srbiju, deo vlasti iz tog istog komšiluka otvoreno dovodi u pitanje teritorijalni integritet Hrvatske

I konačno, uprkos tome što je hrvatski fektčekerski portal *Faktograf* razobličio revizionističke narative koji su pratili kontroverzni tekst objavljen u *Jerusalem postu* koji se bavio žrtvama logora Jasenovac, [*Informer* je *Faktograf* optužio da negira žrtve Jasenovca.](#)

Ako pogledamo spisak stranih medija prema kojima su se domaći mediji postavili antagonistički, videćemo da oni dolaze iz istih onih zemalja koje su i inače demonizovane u najvećem delu domaće štampe – Hrvatske, Amerike i Albanije. Štaviše, u posmatranim vestima mediji iz ovih zemalja nisu posmatrani kao nezavisni entiteti, već kao produžena ruka svojih država. Stoga su narativi koje srećemo u ovoj grupi vesti isti oni koje bismo očekivali u izveštajima o Hrvatima, Amerikanima i Albancima uopšte.

Hrvati tako imaju komplekse od Srba te u svom nastojanju da (veštački) izgrade sopstveni identitet i kulturu odbacuju sve što je srpsko, pa zato i prevode intervju Novaka Đokovića sa jezika koji savršeno dobro razumeju. Iz toga sledi i da nam Hrvati zavide pa će „pući od muke“ što Srbija tako munjevito napreduje, odnosno zato što će već naredne godine imati veći BDP od njih. Ili, drugačije rečeno, Srbija je trn u oku Hrvatima koji nemaju ništa pametnije da rade nego da pomno prate svaki naš potez, što naravno podrazumeva i modernizaciju vojske. Takođe, hrvatski mediji se često nazivaju i „ustaški, i to neretko kada u samoj vesti nema nikakvog povoda za to, ali *Informer* je dokaz ovakve ideološke opredeljenosti pronašao u navodno revizionističkom tekstu *Faktografa* koji je u stvari sve suprotno od toga.

Drugi neprijateljski mediji iz ove grupe vesti jesu iz Sjedinjenih Američkih Država. Prema domaćim medijima, oni nas u ovim vestima „provociraju“ i „targetiraju“. Provociraju nas kada u okviru vremenske prognoze objave mapu na kojoj je Kosovu pripojen deo jugoistočne Srbije, jer time ne samo da podsećaju na teritoriju koju su već oteli, već prete i daljom uzurpacijom. A targetiraju nas jer im smeta naše prijateljstvo sa Kinom, njihovim geopolitičkom protivnikom, koje

remeti tlačiteljsko ophođenje Amerike prema Srbiji i opšti despotizam na geopolitičkom planu.

Treći mediji iz ove grupe – doduše samo u jednoj vesti – dolaze iz Albanije. Oni su od strane domaćih medija stavljeni u isti koš sa opozicionim političarima čime su oni (opozicioni političari) diskreditovani, jer ukoliko imaju podršku albanskih medija, to znači da nikako ne mogu želeti dobro Srbiji. ●

ZAKLJUČAK

U analiziranim vestima, domaći mediji koristili su tekstove iz strane štampe kao sredstvo za propagiranje svojih uobičajenih stavova. Praktično su svakodnevni naslovi koji nam govore kako Srbija pod aktuelnom vlašću neverovatno napreduje, kako nam prete i zlo žele neprijatelji sa zapada, ali i komšije iz regiona, i to ne samo sad, već i godinama unazad. Ono što je razlika između ovih i uobičajenih (lažnih) vesti jeste to što ove tobože potiču iz stranih medija, pa otuda imaju i dodatni legitimitet („ne kažemo samo mi da se Srbija najbolje izborila sa pandemijom, to kaže i *Bi-Bi-Si*“). Pored ovih, u uobičajeni obrazac izveštavanja uklapaju se i antihrvatski, antiamerički i antialbanski narativi, koji su u ovim vestima usmereni na hrvatske, američke i albanske medije, i koji su deo jedne šire ksenofobične i ratnohušačke retorike.

Prva rečenica iz prošlog pasusa čest je zaključak u istraživanjima domaćih medija. Štaviše, u nedavno objavljenoj [analizi lažnih vesti o naučnim istraživanjima i otkrićima](#) zaključili smo kako su mediji manipulativno predstavljali rezultate naučnih istraživanja da bi „dokazali“ vlastite stavove; drugim rečima, da su instrumentalizovali nauku. Domaći mediji (bar oni sa kojima se FakeNews Tragač najviše sreće u svom radu) stoga počinju da liče na proverbijalnog čoveka sa čekićem u

ruci, kojem sve liči na ekser. Oni imaju svojih nekoliko narativa kojih se drže, i na koju god vest da naiđu – bila ona iz nauke, stranih medija ili nečeg trećeg – naći će način da je spinuju u svoju korist. ●

fakenews.rs

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Mladi i mediji za demokratski razvoj“ koji Novosađska novinarska škola realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.